

HØGSKOLEN I OSLO
OG AKERSHUS

Ung og skeiv.

Hvordan skape miljøer som anerkjenner skeive barn og unge?

Høgskolen i Oslo og Akershus, Fakultet for samfunnsfag

Bachelor i barnevernspedagogikk, våren 2017

Kandidatnummer: 102

Eksamenskode: BVUH3900

Antall ord: 8264

*Det er den draumen me ber på
at noko vedunderleg skal skje,
at det må skje –
at tidi skal opna seg,
at hjarta skal opna seg,
at dører skal opna seg,
at berget skal opna seg,
at kjeldor skal springa –
at draumen skal opna seg,
at me ei morgonstund skal glida inn
på ein våg me ikkje har visst um.
(Olav H. Hauge 1966, 80)*

Innholdsfortegnelse

1. Innledning og problemstilling	4
2. Fremgangsmåte og litteratur	4
3. Sentrale begreper, teoretiske perspektiver og problemstillinger	5
3.1 Identitet	5
3.2 Skeiv og heteronormativitet	6
3.2.1 Minoritet.....	7
3.3 Mobbing, diskriminering og psykisk uhelse	7
3.3.1 <i>Skeiv som skjellsord og mobbing</i>	9
3.4 Definisjonsmakt og anerkjennelse	10
3.4.1 <i>Emosjonell, rettslig og sosial anerkjennelse</i>	10
4. Hva kan voksne på fritidsklubber gjøre?	11
4.1 Hva er en fritidsklubb?	11
4.2 Hvordan anerkjenne	12
4.2.1 <i>Verdier og holdninger</i>	12
4.2.2 <i>Hvordan være normkritisk</i>	13
4.2.3 <i>Hvordan øke kunnskap</i>	14
4.3 Bør man skjerme barn for skeive orienteringer?	15
4.3.1 <i>Skeiv på jobb</i>	16
4.4 Hvordan snakke med barn i ulike aldre om ulike orienteringer og kjønn?	17
4.4.1 <i>Boken Gay Kids</i>	18
4.4.2 <i>RESTART-prosjektet</i>	18
4.5 Hvordan håndtere skeiv som skjellsord	20
5. Konklusjon	22
6. Litteraturliste	23
Vedlegg 1 – Selvvalgt pensum BVUH3000 3.4 Beslutninger i barnevernet og fordypningsverksted	26
Vedlegg 2 – Selvvalgt pensum BVUH3900 3.5 Bacheloroppgave	27

1. Innledning og problemstilling

I denne oppgaven har jeg valgt å skrive om problemstillingen; *hvordan kan ansatte på fritidsklubber skape miljøer som anerkjenner skeive barn og unge?* Jeg har valgt denne problemstillingen fordi jeg selv har erfaring fra både det å vokse opp som skeiv og arbeid på fritidsklubb. For meg har skeive barn og unge blitt et viktig tema da jeg har møtt på veldig varierende holdninger og kompetanse rundt dette. Med denne oppgaven vil jeg sette et fokus på hvordan det å være skeiv kan bidra til å gjøre barn og unge sårbare, og drøfte rundt hvordan vi som voksne kan minske denne sårbarheten gjennom å skape anerkjennende miljøer. Dette vil jeg gjøre gjennom å vise til begreper og tilhørende teori; identitet, skeiv, heteronormativitet, mobbing, diskriminering og psykisk uhelse vil være sentrale. Jeg også si noe om hvorfor jeg ser disse som risikofaktorer for skeive barn og unge. Videre vil jeg gjøre rede for hvordan ansattes definisjonsmakt kan påvirke barn og unge, og forklare hva anerkjennelse er og hvordan det kan motvirke en slik definisjonsmakt.

I andre del av oppgaven vil jeg legge fokuset over på hva ansatte på fritidsklubber kan gjøre for å skape miljøer som anerkjenner skeive barn og unge, da vil jeg først beskrive hva en fritidsklubb er og hva slags funksjon den skal ha. Jeg vil så gå inn på hvordan vi kan anerkjenne skeive barn og unge, og utfordringer som kan oppstå i dette arbeidet. Jeg vil benytte forskjellig litteratur samt egne erfaringer for å belyse utfordringer og teori. Her vil jeg drøfte om man burde skjerme barn for skeive orienteringer, og om man i arbeidet med barn kan være åpen om sin egen orientering. Jeg vil så se på litteratur som er skrevet for å assistere lærere i samtaler med barn om skeive orienteringer, og hvordan dette kan benyttes i fritidsklubber. Avsluttende vil jeg drøfte min håndtering av en hendelse der ”gay” ble brukt som skjellsord.

2. Fremgangsmåte og litteratur

Denne oppgaven er hovedsakelig et litteraturstudie, motivert av erfaringer jeg har gjort meg i mitt arbeid med barn og unge. I oppgaven har jeg valgt å bruke bøker, artikler og rapporter jeg har funnet relevante for temaet. Jeg har funnet det noe utfordrende å finne gode bøker om barn og unges skeive orientering og nærliggende temaer, jeg har derfor også brukt noe litteratur som handler mer generelt om barn og unge og trukket det inn i litteraturen skrevet spesifikt om skeive barn og unge. På den måten føler jeg at jeg har fått en god faglig bakgrunn for oppgaven min.

Jeg har valgt å bruke noe kilder og litteratur som er ment for barn og unge, for eksempel Skeiv Ungdom sine nettsider og boken *Gay Kids* (Chepstow-Lusty, Moseng og Angeltvedt 2008). Dette fordi jeg ønsker å gjenspeile i oppgaven de begrepene og definisjonene av de som barn og unge vil kunne finne dersom de selv søker etter informasjon om seksualitet. Jeg har også benyttet meg av en dokumentarserie som gikk på NRK *Ut av skapet*, der unge mennesker deler sine erfaringer med å fortelle sine venner og familie at de er skeive. Jeg brukte hovedsakelig serien for å få et innblikk i hvordan de temaene jeg skriver om oppleves av de som selv definerer seg som skeive, og for å se mer av den representasjonen av skeive som er lett tilgjengelig for barn og unge i dag.

3. Sentrale begreper, teoretiske perspektiver og problemstillinger

3.1 Identitet

Identiteten kan beskrives som personlighet, eller en måte å se seg selv på som oppstår og opprettholdes i samspill med andre (Hauge 2007). Dette er en definisjon som særlig er brukt i sammenheng med sosial identitetsteori (Tajfel 1981 i Hauge 2007) og lignende teorier. Det som utgjør identiteten; selvkonsepter, blir ofte beskrevet som svaret på spørsmålet ”hvem er jeg?” (ibid.). Dette svaret beskriver gjerne hva som gjør oss lik eller ulik andre mennesker. På denne måten konstruerer mennesker et syn på seg selv og andre mennesker, og plasserer seg selv og andre i kategorier eller grupper (Hauge 2007). Slik jeg ser det, kan det å identifisere seg som skeiv være en måte å sette seg selv i en slik gruppe. Det kan også sees på som en måte å stille seg utenfor, eller i opposisjon til majoriteten. Hvilke grupper vi plasserer oss selv i blir viktig på grunn av de verdiene og følelsene vi forbinder med denne gruppen da disse vil være med på å forme selvbildet vårt (Hauge 2007). De vil også kunne forme atferden vår, særlig om vi er i en gruppe utsatt for diskriminering (Turner 1982 i Hauge 2007). Mennesker søker naturlig til grupper de ser positivt på, fordi vi ønsker å ha et positivt selvbilde (ibid.). Dersom vi allikevel finner oss selv i en gruppe vi ikke ser positivt på, vil vi forsøke å forlate gruppen og finne tilhørighet andre steder. Om dette ikke er mulig vil vi forsøke andre strategier for å ikke skade selvbildet vårt. Eksempler på dette kan være å fornekte de negative følelsene eller tolke det på en ny måte slik at man kan se det positivt (Tajfel 1981 og Turner 1982 i Hauge 2007).

Slik jeg tolker en slik måte å se på identitet, vil det å sette seg selv i gruppen som skeiv kunne ha en negativ innvirkning på selvbildet dersom en har negative følelser eller verdier knyttet til denne gruppen mennesker. Dette gjelder selvfølgelig ikke dersom personen har positive følelser og verdier knyttet til gruppen, da vil det tvert imot ha en positiv innvirkning på selvbildet (Hauge 2007). På grunn av samfunnets forventninger til at alle er heterofile til det motsatte er bevist er heterofili ofte en del av unges identitet (Hegna 2007a, 24-25). Om en da opplever en seksuell eller emosjonell tiltrekning til samme kjønn kan dette føre til en identitetskrise, spørsmålet om ”hvem er jeg?” har ikke lengre et tydelig svar (ibid.).

3.2 Skeiv og heteronormativitet

I denne teksten vil jeg gjennomgående bruke begrepet skeiv. Definisjonen jeg velger å ta i bruk i denne oppgaven er den organisasjonen Skeiv Ungdom bruker. De definerer skeiv som ”en måte å skissere en gruppe av befolkningen som faller utenfor heteronormen og/eller de tradisjonelle kjønnsbåsene.” (Skeiv Ungdom 2011). Definisjonen av heteronormativitet er ”sosiale prosesser som gjør heteroseksualitet til det som er normalt, riktig og naturlig, mens alle andre seksuelle orienteringer defineres som unormale, annerledes og unaturlige (Bildt et al., 2006 i Grønningsæter, Kristiansen og Lescher-Nuland 2013, 16). Med begrepet skeiv mener jeg da alle som ikke identifiserer seg med de definisjonene av heterofili og kjønn som er mest akseptert i samfunnet i dag. Slik jeg definerer begrepet vil det inkludere orienteringer som homofil, lesbisk, bifil, aseksuel, demiseksuell, transkjønnet og panfil. Det betyr allikevel ikke at en som identifiserer seg som for eksempel bifil nødvendigvis identifiserer seg med begrepet skeiv.

Slik jeg ser det er heteronormativitet en beskrivelse på de normene i et samfunn som bidrar til at skeive blir stigmatisert eller faller innenfor en minoritet. Det inkluderer også et press på det å identifisere seg som heterofil og det kjønnen en fikk tildelt ved fødselen. Dette er særlig markant hos barn og unge, der forventninger om heteroseksualitet blir direkte og indirekte pålagt de under oppveksten (Hegna 2007a, 51). Eksempler på dette kan være eventyr med prins og prinsesser, å anta kjønnen til den et barn eller en ungdom er forelsket i og leker som ”mor, far og barn”. At det finnes så sterke forventninger om heteroseksualitet kan bidra til å skremme barn og unge vekk fra å identifisere seg som skeiv, og at de ofte kan refortolke sine følelser eller seksuelle erfaringer for å slippe å få en stigmatisert identitet (ibid.). Det inkluderer også at dersom følelser for eller tiltrekning til det samme kjønn ikke refortolkes vil

det skje et brudd med det heteronormative, noe som var fast i den unges identitet er ikke lengre der. Dette kan føre til identitetskrise (Hegna 2007a, 52).

3.2.1 Minoritet

Mennesker med skeiv identitet kan sees som en minoritet i samfunnet; de er eller gjøres til minoritet (Hegna 2007a, 48). Gjennom å tenke på skeive som en seksuell minoritet kan det bli lettere å fokusere på undertrykking og diskriminering av denne gruppen (Hegna 2007a, 48-49). På en annen side kan det argumenteres for at å dele heterofile og skeive inn i minoritet og majoritet er med på å bidra til at et skille mellom de to opprettholdes. Det å gå inn i en stigmatisert minoritet kan føre til flere sårbarhetsfaktorer for psykisk uhelse, for eksempel internalisert homofobi, stigmatisering, diskriminering og vold (Hegna 2007a, 49). Særlig i ungdomsalderen kan det være en risiko, da det ofte ser ut til at "alle" rundt ungdommene er heterofile.

3.3 Mobbing, diskriminering og psykisk uhelse

Unge som har opplever tiltrekning til det motsatte kjønn, og særlig om de identifiserer seg som skeive har en større forekomst av psykisk uhelse (Hegna 2007a, 93-94). Dette kan blant annet komme til uttrykk som hyppig inntak av alkohol, misbruk av rusmidler eller selvmordsforsøk (ibid.). Årsaken til dette finnes i det sosiale, Hegna (2007a, 45-50) peker blant annet på stigmatisering som en av grunnene til at skeive barn og unge har høyere representasjon av mental uhelse. Stigma kan beskrives som noe som avslører noe negativt om en person, eller på en eller annen måte får andre til å tenke negativt om han eller henne (Hegna 2007a, 46). Et stigma kan være både skjult og synlig, for eksempel hos en som er åpen om å være skeiv og en som ikke er det (ibid.). Også skjulte stigma vil være en belastning, fordi de tankene om hva som er tabu og stigmatisert i samfunnet vil deles av den som blir stigmatisert. Negative oppfatninger vil da bli internalisert av den stigmatiserte, og vil kunne bli en del av deres identitet (Goffman 1990 i Hegna 2007a, 47). Dette vil bidra til en følelse av skam hos personen. Selv om en person selv er positiv til skeive og det skeive miljøet vil de ha kunnskap om skeiv identitet generelt sett blir sett på som noe mindreverdige i samfunnet (Hegna 2007a, 47). Denne stigmatiseringen er med å bidra til at unge kan være redde for å "komme ut" og fortelle andre om sin identitet, eller å innrømme den for seg selv (ibid.).

Mobbing er også en risikofaktor for dårligere psykisk helse, og det kan se ut til at barn og unge med tiltrekning til samme kjønn er særlig utsatt for psykiske vansker (Hegna 2007b, 89). Ung i Norge undersøkelsen fra 2002 viser at halvparten av elevene som blir mobbet og i tillegg føler tiltrekning til samme kjønn har psykiske vansker, dette er en betydelig større andel enn de 20 prosentene som blir mobbet, men ikke opplever tiltrekning til samme kjønn (Hegna 2007b, 89). I sitt manifest mot mobbing, definerer regjeringen mobbing som ”.. gjentatt negativ eller ”ondsinnert” atferd fra en eller flere rettet mot noen som har vanskelig for å forsvare seg. Systematisk utestengning eller gjentatt erting på en ubehagelig måte er også mobbing”. De beskriver også at mobbing er noe subjektivt, og sier at definisjonen ligger hos den som føler seg mobbet. (Kunnskapsdepartementet 2011, 4).

Det er gjort lite forskning på sammenhengen mellom seksuell orientering og mobbing. Forskeren Kristinn Hegna (2007b) ser på hvordan opplevelse av mobbing korrelerer med en identitet som skeiv. Dette arbeidet er basert på Ung i Norge undersøkelsen fra 2002. Det er ingen spørsmål i undersøkelsen som går på om de unge opplever mobbing fordi de bryter heteronormen (Hegna 2007b, 88). Hegna fant allikevel det jeg mener er en ganske betydelig korrelasjon mellom unge som sa de hadde følelser for samme kjønn og ungdommer som følte seg mobbet (ibid.). Blant annet viser artikkelen at unge som har en tiltrekning til samme kjønn fikk trusler om vold dobbelt så ofte som andre på samme alder (Hegna 2007b, 87). Over dobbelt så mange av ungdommene som følte tiltrekning til samme kjønn følte seg utfrosset, plaget eller ertet i forhold til ungdommer som ikke følte tiltrekning til samme kjønn (Hegna 2007b, 88). Ung i Norge undersøkelsen ble utført for 15 år siden, men jeg vil anta at funnene til Hegna fremdeles er relevante i dag.

Diskriminering defineres i diskrimineringsloven om seksuell orientering §5 (21 juni 2013 nr. 58, lov om forbud mot diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk) som en handling eller praksis som gjør at noen blir behandlet dårligere enn andre, eller stilles dårligere enn andre. Dette kan skje indirekte eller direkte. Et eksempel på dette kan tenkes å være seksualundervisning i skolen. Dersom skolen kun gir informasjon om sex mellom heterofile og de som passer inn i heteronormen for kjønn vil dette kunne stille skeive unge dårligere når det kommer til kunnskap om seksualitet og sikrere sex. En annen måte dette kan tenkes å ha innvirkning på er gjennom hvilke forventninger eller verdier voksne har rundt de barna og unge de jobber med. Manger og Wormnes (2015) beskriver i sin artikkel at en lærers forventninger til eleven har stor innvirkning på hvordan eleven presterer.

Dette er basert på det sosialkonstruksjonistiske perspektivet om at forventninger og det man tror er med på å skape sosiale realiteter (ibid.). Slik jeg forstår det, kan en slik tendens dukke opp i alle relasjoner og grupper, særlig der det er en skeivfordeling av makt som mellom barn og voksen.

Mobbing er altså noe som gjøres bevisst, en ondsinnet handling. Også diskriminering kan være bevisst, men ikke nødvendigvis. Slik jeg ser det kan det derfor være vanskeligere å oppdage diskriminering, og en kan til og med diskriminere selv uten å være klar over det.

3.3.1 Skeiv som skjellsord og mobbing

I min jobb i fritidsklubb har jeg erfart at barna har brukt ”gay” eller tilsvarende ord som skjellsord. Jeg har ikke hørt ordet brukt mot noen som åpent identifiserer seg som skeiv, men heller som en måte å erte andre. I en slik situasjon var det to vennegjenger som kranglet om å bruke et av rommene på klubben. Da kalte den ene gjengen guttene i den andre for ”gay”. Senere vil jeg beskrive hvordan jeg håndterte denne situasjonen.

Gay som skjellsord er ikke et sjeldent fenomen. I en undersøkelse blant norske ungdomsskoleelever kom det fram at over halvparten av alle elevene hadde kalt en gutt for ”homo”, ”homse” eller liknende i løpet av det siste året (Slåtten og Hetland 2013 i Anderssen 2013, 29). Samme undersøkelse viste at ca. en tredjedel av elevene hadde kalt en jente for ”homo”, ”lesbe” eller liknende (ibid.). Bruken av slike ord som kallenavn kan ifølge Anderssen (2013, 30) skyldes to årsaker. Den ene er at det i dag er blitt viktigere å skille mellom heterofile og skeive, og at seksuelle orienteringer dermed egner seg som skjellsord. Den andre årsaken kan være at det i dag er lettere å snakke om det å være skeiv, og at det dermed også blir lettere å tulle med (ibid.). Til tross for at ”homo” og liknende ikke alltid blir brukt som noe som er ment som et skjellsord, men heller en vennlig spøk mener jeg det kan ha en negativ innvirkning på de som er skeive. Det å benytte skjellsord som går på seksuelle orienteringer viser noe om de holdningene som ligger til grunn (Anderssen 2013, 29).

”Homo”, ”lesbe” og liknende brukes også i mobbing. Dette kan tenkes å vise en tendens til at seksuell orientering ikke er likegyldig blant unge, og at avvik fra heteronormen sees som noe negativt (Anderssen 2013, 31). Slik jeg ser det å bruke navn på skeive orienteringer som skjellsord ikke bare et problem om det brukes mot de som er åpent skeive. Som nevnt sier slike skjellsord noe om holdningene i miljøet, og det vil kunne tenkes å ha en negativ

innvirkning på alle som ikke følger heteronormen da de kan se at det de identifiserer seg som ikke er akseptert.

3.4 Definisjonsmakt og anerkjennelse

Definisjonsmakt, slik jeg forstår det, er makten til å tvinge sitt syn og sin oppfatning av virkeligheten over på andre og dermed definere også deres virkelighet. Denne makten og mulig muligheten for å misbruke den finnes i alle situasjoner der den ene parten er avhengig av den andre på en eller annen måte (Bae 1988, 214). Dette kan for eksempel være forholdet mellom barnevernspedagog og barn. Barn og unge er avhengige av reaksjoner de får av sine omsorgspersoner når de skal utvikle selvbilde og identitet (Bae 1988, 213). Måten en maktperson kommuniserer, setter ord på handlinger og opplevelser, hva de reagerer på og ikke reagerer på er deler av deres definisjonsmakt (Bae 1988, 213).

I situasjoner der man har en definisjonsmakt er det viktig å ha en anerkjennende væremåte, slik at ikke denne makten misbrukes (Bae 1988, 214-216). Schibbye (1988 i Bae 1988, 214) definerer anerkjennelse som det å se andre som et individ med rettigheter, integritet og en separat identitet. Dette innebærer å gi barn retten til egne opplevelser og erfaringer, at man lar de ha sitt syn uten at man må godta det som riktig eller være enig og at man lar barna få være ekspert på sin egen opplevelse. Anerkjennelse er også basert på likeverd, og en relasjon kan ikke være anerkjennende dersom en av partene ser på seg selv som mer verdt enn den andre (Bae 1988, 214).

3.4.1 Emosjonell, rettslig og sosial anerkjennelse

Falkum, Hytten og Olavssen (2011) beskriver tre former for anerkjennelse som har en innvirkning på et menneskes selvopplevelse og mentale helse. Disse er anerkjennelse i nære relasjoner, rettslig anerkjennelse og sosial verdsetting (ibid.). Med nære relasjoner refererer de hovedsakelig til den nærmeste familien, men det kan også tolkes som en type emosjonell anerkjennelsesform (Gjertsen 2013, 32). Slik jeg tolker det kan en slik emosjonell anerkjennelsesform være det Bae (1988) kaller for en anerkjennende holdning.

En anerkjennende holdning kan defineres av at en person er; *forstående, bekreftende, åpen og selvreflekterende* (Bae 1988, 214-224). *Forståelse* handler om å være bevisst på mentalisering, det å kunne se den andres følelser eller mening (Bae, 1988, 214-215). Slik jeg forstår det

henger en forstående og *bekreftende* holdning tett sammen, en må forstå for å kunne bekrefte, og en bekrefter for å vise at en forstår. Også det å være *åpen* henger tett sammen med å være forstående. For å kunne forstå det noen andre sier, må du være åpen for det den andre er opptatt av (Bae 1988, 219). *Selvreleksjon* handler om det å ha et syn på seg selv og egne opplevelser, og å klare å skille mellom det og andres syn (Bae 1988, 221).

Rettslig anerkjennelse innebærer det at alle mennesker skal respekteres (Falkum, Hytten og Olavssen 2011). Det viktige blir hva en person har til felles med andre, hva som konstituerer personen og at den ikke kan graderes (Darwall 1977 i Falkum, Hytten og Olavssen 2011). Slik jeg forstår det er loven om forbud mot diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk av 21 juni 2013 nr. 58 en måte å gi skeive mennesker rettslig anerkjennelse. Også loven om endring av juridisk kjønn av 17 juni 2016 nr. 46 er med på å gi skeive rettslig anerkjennelse. Det kan allikevel argumenteres for at det ikke er god nok rettslig anerkjennelse for alle, for eksempel for de som ikke identifiserer seg med hverken kjønn mann eller kvinne, da Norge bare har to juridiske kjønn.

Sosial verdsetting fokuserer på det som skiller en person fra andre, på positive personlige egenskaper og på hva individet bidrar med i felleskapet (Falkum, Hytten og Olavssen 2011). Dersom det sosiale felleskapet ikke verdsetter en gruppe eller en egenskap hos noen individer kan det føre til at man ser bort fra de andre positive personlige egenskapene personen har (ibid.). Slik jeg forstår det kan manglende sosial verdsetting komme til uttrykk som mobbing, diskriminering, negative holdninger og hatefulle ytringer.

4. Hva kan voksne på fritidsklubber gjøre?

4.1 Hva er en fritidsklubb?

For å definere fritidsklubb har jeg i denne oppgaven valgt å benytte definisjonen til Ungdom og Fritid (Hammerø 2008, 4), de beskriver fritidsklubb som ”en samlebetegnelse for kommunalt tilrettelagte hus og lokaler som driver fritidsrelatert virksomhet rettet mot barn og unge”. Fritidsklubber har ingen beskyttelse i lovverket, og det finnes heller ingen rammer eller forskrifter for drift (Hammerø 2008, 8). Dermed blir fritidsklubbens funksjon ofte definert gjennom det faglige; de skal være et sted der barn og unge kan utvikle kompetanse og drive aktiviteter. De skal også være inkluderende og forebyggende, og bidra til å jobbe for endringer i barne- og ungdomsmiljøene (Hammerø, 8-9). Siden en fritidsklubb skal være

inkluderende og forebyggende mener jeg det er meget relevant å skape et anerkjennende miljø for skeive barn og unge på slike steder. Til tross for at jeg baserer oppgaven i mine erfaringer fra fritidsklubber mener jeg også at temaene jeg belyser kan være relevant for ansatte på andre steder der barn driver fritidsaktiviteter med voksne tilstede. Dette kan for eksempel være organisert idrett, kulturtilbud, SFO, friminutt på skoler og miljøterapeutiske institusjoner for barn og unge.

4.2 Hvordan anerkjenne

Som nevnt tidligere er det å være forstående, bekreftende, selvreflekterende og åpen essensielle deler av det å ha en anerkjennende holdning. Jeg vil argumentere at for å kunne skape et miljø som anerkjenner skeive barn og unge krever det at de ansatte øker sin kompetanse og bevisstgjør seg sine verdier når det kommer til det å være skeiv.

4.2.1 Verdier og holdninger

Miljøer barn og unge er en del av i sin oppvekst kan enten virke som en beskyttelsesfaktor eller en risikofaktor (Gjertsen 2013, 41). Da blir det viktig å utvikle et godt miljø for alle. Gjertsen (2013, 42) beskriver tre kriterier for et godt miljø; det er forutsigbart og voksne er enig om verdier og holdninger, barna har medbestemmelse i miljøet og miljøet er emosjonelt og intellektuelt stimulerende på en måte som gir barn og unge mestring. Et emosjonelt stimulerende miljø kan sies å være bekreftende; det vil si at det er inkluderende, støttende og aksepterende (ibid.). Det er viktig at voksne i arbeid med barn er enige om verdier og holdninger for å skape et godt miljø. Dette forstår jeg sånn at det er viktig at voksne ikke bare bevisstgjør seg egne holdninger og verdier, men at de også snakker med sine kollegaer om dette slik at de kommer til en felles forståelse. I 2007 ble det gjennomført en landsdekkende undersøkelse om holdninger til homofile, bifile og lesbiske (Anderssen 2013, 26). I undersøkelsen skulle folk i alderen 16-80 beskrive sin holdning til skeive som positiv, negativ eller hverken positiv eller negativ. Undersøkelsen viste at over halvparten av de som besvarte hadde en positiv eller nøytral holdning til skeive (ibid.). Allikevel viste den også at ca. 30% av mennene som besvarte undersøkelsen hadde negative holdninger til homofile og bifile menn. Dette viser at til tross for at hoveddelen av befolkningen ikke har en direkte negativ holdning til skeive, er det fortsatt en relativt stor andel som har det.

Siden et godt miljø er inkluderende, støttende og aksepterende ser jeg det som viktig at de voksne som skal forme miljøet har en positiv eller nøytral holdning til skeive. Dersom en gjør

en vurdering av egne holdninger til skeive, og finner de å være negative blir det dermed viktig å jobbe med å endre disse holdningene. En holdning kan defineres som en vurdering av noe (Anderssen 2013, 22). For å kunne vurdere må en ha kunnskap, forforståelser er den kunnskapen vi har om noe som gjør at vi kan tillegge det en mening (Thomassen 2006, 86). Denne forståelsen er basert på historie, egne og andres erfaringer, og holdninger i samfunnet (Thomassen 2006, 87). Kunnskap bidrar til å motvirke stereotypier og fordømmer (LLH, Skeiv Ungdom og Redd Barna 2016, 6). Det blir dermed viktig for ansatte ved fritidsklubber å tilegne seg kunnskap om skeive barn og unge.

Dersom en ikke klarer å endre egne holdninger til skeive til det positive eller nøytrale vil det, i min mening, være enda viktigere å være bevisst på disse holdningene. Dersom en ikke klarer å endre egne holdninger til det positive kan det diskuteres om det er mulig å fremdeles ha en anerkjennende holdning til skeive. Som nevnt beskriver Bae (1988) at likeverdighet, åpenhet, forståelse og bekreftelse er viktige deler av å ikke handle eller reagere på en måte som gir en negativ innvirkning på barn og unges selvbilde og identitet. Om en person med negative holdninger til skeive kan klare dette over lengre tid stiller jeg meg skeptisk til.

4.2.2 Hvordan være normkritisk

Jeg mener at å forvente at alle barn og unge skal følge heteronormen dersom de ikke har sagt noe annet gjør det vanskelig, om ikke umulig å skape et anerkjennende miljø for skeive barn og unge. Et eksempel på hvordan dette kan utspille seg er dersom jeg som ansatt og voksen med definisjonsmakt snakker med et barn om hvem hun er forelsket i. Dersom jeg antar at jenta jeg snakker med er forelsket i en gutt, og hun faktisk er forelsket i en jente har jeg allerede fortalt henne noe om hva jeg mener om det. Gjennom å anta at hun er forelsket i en gutt har jeg formidlet at det er det jeg forventer, og kanskje også at det er det som er det normale og aksepterte. Jeg har fratatt jenta muligheten til å selv få definere sin egen situasjon og opplevelse, og presset på henne det jeg ser på som ”korrekt”. Slik jeg ser det er det derfor nødvendig å være normkritisk for å kunne skape et anerkjennende miljø for skeive barn og unge. For å kunne være normkritisk må en først være normbevisst (Røthing 2016, 34). Først da kan man utfordre de normene som fører til diskriminering og usikker identitetsutvikling (ibid.). Senere vil jeg si noe om hvordan man kan lære barn og unge å være normkritiske, men jeg mener det er viktig å være bevisst på det selv først.

4.2.3 Hvordan øke kunnskap

Jeg har nå vist at det er viktig å ha kunnskap om normer, skeive orienteringer og anerkjennelse for å kunne endre egne holdninger og være normkritisk. Honneth (2007 i Gjertsen 2013, 31) beskriver at en anerkjennende holdning krever at man har kunnskap om krenkelser, anerkjennelse og hvordan en opphever krenkelser. Dette kan for eksempel være kunnskap om diskriminering basert på skeiv orientering og hva det kan medføre, og hvordan man kan anerkjenne disse barna. Dersom en ikke har denne kunnskapen kan resultatet bli at en bidrar til å krenke isteden for å anerkjenne (Honneth 2007, Pettersen og Simonsen 2010 i Gjertsen 2013, 31). Dermed blir kunnskap en essensiell del av det å kunne skape et anerkjennende miljø for skeive barn og unge.

Psykologen Pål Grøndahl (2008) forteller om historier han har hørt fra sine skeive klienter, om hva de har fått høre fra annet helsepersonell. Han beskriver hovedsakelig tre erfaringer, en beskjed om at de kommer til å vokse det av seg, mistro, eller manglende kunnskap hos helsepersonellet slik at klienten må drive voksenopplæring med å forklare hva deres seksualitet er (Grøndahl 2008, 172-173). Jeg har selv erfaring med at barn og unge har fortalt meg at de er bifil, panfil, demiseksuell og aseksuell, i de situasjonene var det veldig greit for meg å vite hva dette innebar. Selv hadde jeg fått denne informasjonen gjennom å gjøre søk på nettet, og benyttet meg da hovedsakelig av nettsider som er laget spesielt for unge. Dette var nettsider som Skeiv Ungdom, Ung og Klara Klok. Ungdommen som fortalte meg at han var panfil fortalte meg også at jeg var den eneste voksne han hadde fortalt det til som forstod hva dette betydde. Videre kom vi inn i en samtale hvor han fortalte om sine frykter for å fortelle sine foreldre og klassekamerater at han kunne forelske seg i gutter og at han var forelsket i en venn. Denne samtalen hadde han ikke hatt med noen av de andre han hadde fortalt det til, antakeligvis fordi de ikke forstod at hans utsagn ”jeg er pan” hadde noe med hans seksualitet å gjøre. Dette mener jeg sier noe om hvor viktig det er for voksne i arbeid med barn å sette seg inn i informasjonen som er lett tilgjengelig for den aldersgruppen de arbeider med. I tillegg til å sette seg inn i den informasjonen som er lett tilgjengelig for barn er det organisasjoner som holder kurs og foredrag for ansatte i forskjellige institusjoner og bedrifter. En slik organisasjon er Rosa Kompetanse, de tilbyr faglig bistand og undervisning om kjønns- og seksualitetsmangfold¹.

---

¹ <https://foreningenfri.no/artikler/llh.no-rosakompetanse>

4.3 Bør man skjerme barn for skeive orienteringer?

Her vil jeg fortelle kort om en situasjon der jeg var vitne til en samtale mellom to barn og en ansatt. Den ene jenta (14 år) fortalte venninnen (12 år) at hun var bifil. Da venninnen spurte hva bifil betydde og jenta begynte og forklare avbrøt den ansatte og sa at ”det finner du ut når du er voksen”. Jenta (14) så etter min oppfatning trist ut, og forlot rommet rett etterpå. Dette mener jeg er et godt eksempel på hvordan noen voksne forsøker å skjerme barn fra skeive seksualiteter. Den ansatte i eksempelet fortalte meg at han ikke mente skeive seksualiteter var et tema barn burde vite mye om, en annen kollega har fortalt meg at hun sjeldent svarer på spørsmål om seksualitet fordi hun ikke vet hva hun skal svare. Dette mener jeg viser til manglende kunnskap og et syn på skeivhet som noe vulgært.

I dag finnes det mye informasjon barn og unge kan finne på nettet om forskjellige orienteringer. Et google søk på ”homofil” får i dag opp treff fra organisasjonene Skeiv Ungdom og Ung.no, det dukker også opp artikler fra Wikipedia og Store Norske Leksikon med definisjoner og forklaringer. På første treffsiden kommer det også opp en artikkel om en person som har blitt slått ned på grunn av sin orientering, med bilde av personen etter overgrepet har hendt². Denne informasjonsstrømmen kan gjøre det lettere for unge å finne ord som beskriver de følelsene de har, men det kan også tenkes å virke avskrekkende. Dette mener jeg er en god grunn for voksne å sette seg inn i den informasjonen som er lett tilgjengelig for unge. Jeg mener også dette er et godt argument for å forsøke å gjøre god informasjon lett tilgjengelig for barn og unge. Allikevel er det mange som mener at barn og unge burde skjermes for andre seksuelle orienteringer enn den heterofile. I debatter om overgrep mot barn går ordene homofil og pedofil ofte om hverandre (Gellein 2010), dette mener jeg kan være med å bygge opp rundt frykten for negative reaksjoner fra foreldre eller andre voksne dersom en forsøker å snakke åpent med barn og unge om ulike seksualiteter.

Min erfaring tilsier at seksualiteter gjerne er noe som knyttes til sex. For eksempel fortalte et barn meg at homofil betyr en gutt som ligger med andre gutter. En ungdom fortalte meg at ingen ville tro at hun var bifil fordi hun ikke hadde hatt sex med både en gutt og en jente. I en dokumentarserie om det å komme ut som skeiv, *Ut av skapet* (NRK 2016), forteller den ene deltakeren, Jonathan, hvordan han opplever at folk knytter sex og homo sammen. ”Når man hører ordet homo så tenker man på sex og at det er unaturlig for to gutta å ha sex og at det er

---

² <https://www.nrk.no/finnmark/slatt-ned-pa-byen-fordi-han-er-homofil-1.13492216>

ekkel. Da tenke dem at du e ekkel” (Jonathan i NRK 2016). Dersom sex og seksualitet sees på som uatskillelige kan det være forståelig at det blir et tabu tema å snakke med barn om, særlig de som er yngre. Hvilke aldre det er passende å snakke med barn om sex er ikke en diskusjon jeg skal ta her, men jeg vil argumentere for at det er mulig å snakke med barn om skeive seksualiteter uten å snakke om sex. Dersom en bruker ord som kjærlighet, kjæreste, like, forelskelse, være glad i og kysse er det mulig å gi barn et bilde på skeive uten å diskutere sex. Som nevnt er kunnskap en viktig del av det å forhindre fordommer og diskriminering, dermed mener jeg at det å snakke med barn om skeive seksualiteter er en viktig del av å skape et anerkjennende miljø for skeive barn og unge.

Jonathan fra serien *Ut av skapet* forteller også om sin opplevelse av å vokse opp som skeiv: ”Det var jo et hælvetete å vokse opp i Hammerfest og skjønne at æ var homofil. Æ hadde ingen å prate med det om følte æ” (Jonathan i NRK 2016). Å føle at en ikke har noen å prate med er en ensom følelse, og ikke en denne deltageren er alene om. Hegna (2007a, 88) beskriver at i en undersøkelse av unge skeive som har utført et selvmordsforsøk oppga de fleste ensomhet, isolasjon og selvhat som grunnene for forsøket. I en annen undersøkelse oppga over halvparten av ungdommene med tiltrekning til samme kjønn at de følte seg svært ensomme (Hegna 2007a, 101). Dette mener jeg er et godt argument for å snakke med barn og unge om skeive orienteringer og erfaringer.

4.3.1 Skeiv på jobb

Et dilemma jeg har møtt på hver gang jeg har startet i en ny jobb, eller møter nye barn og unge er om jeg skal være åpen med de om min egen skeive seksualitet. I en praksisperiode var jeg åpen med de ansatte, men fikk tilbakemeldinger om at jeg ikke burde si noe til barna. På en arbeidsplass fikk jeg tilbakemelding fra kollegaer om at det var bra og modig at jeg var åpen om å være skeiv. Undersøkelser gjort de siste 20 årene i nordiske land viser at andelen av skeive som er fullt åpne på jobb er et sted mellom 50 og 85 prosent (Lescher-Nuland og Grønningsæter 2013, 123). Det finnes diverse diskrimineringsvern mot at skeive skal diskrimineres i arbeid (Lescher-Nuland og Grønningsæter 2013, 119). Det jeg er mest interessert i her er allikevel om det kan være en helsefremmende faktor at ansatte i fritidsklubber er åpne om sin egne skeive identitet.

Som ansatt i fritidsklubb, og andre jobber der en skal arbeide med barn, skal en være profesjonell. I miljøterapien er det viktig at en klarer å integrere faglig utdanning, egne

erfaringer og interesser samt personlighetstrekk som gjør en mer egnet inn i rollen som profesjonell (Larsen 2015, 120). I nært arbeid med barn dukker det også opp flere private spørsmål som gjør at en bevist må ta et valg om hva en ønsker å dele. Barna på steder jeg har erfaring fra har ofte stilt spørsmål til de ansatte om deres liv utenfor miljøet de deler, for eksempel spørsmål om vi har kjærester og barn. Dermed blir det å holde sin skeive orientering skult, slik jeg ser det, et aktivt valg. Du kan ikke bare unngå å snakke om det, men må aktivt skjule det eller lyve for å holde det fra de barn og unge du arbeider med. ”Hvis jeg skulle la være å fortelle elevene at jeg er homofil, ville jeg gitt dem et signal om at det er noe jeg skammer meg over” forteller en lærer som er åpen om sin orientering (Utdanningsforbundet 2007, 2). Dette er et utsagn jeg kan kjenne meg igjen i, da jeg var i praksis og ikke fortalte noen av barna om min orientering var jeg ofte bekymret for at de skulle finne ut av det og tro at jeg ikke sa noe fordi det å være skeiv er noe å skamme seg over. Det er ikke et inntrykk jeg ønsker å gi de barna jeg arbeider med. Dersom en er åpen om sin skeive orientering på jobben er det viktig å ha kollegaer i ryggen. Om en ansatt som er åpen om sin skeive orientering på jobben blir plaget eller diskriminert av sine kollegaer så det er synlig for barna mener jeg dette kan være med å påvirke barn og unge til å tro at det er noe galt med å ha en skeiv orientering. På den andre siden, dersom barn og unge kan se at noen som er åpent skeiv blir behandlet med respekt og likeverd kan de bli påvirket til å gjøre det samme, og til å få en mer positiv holdning til skeive.

Det er skrevet mye om at skeive barn og unge har få gode og skeive rollemodeller (Hegna 2007a, 48 og Middelthon 2006, 27-39). I dag har vi fått litt flere skeive rollemodeller inn i Norsk TV, for eksempel i NRK sine tv-serier *Skam* og *Ut av skapet*. Det er allikevel et fåtall gode rollemodeller for skeive også i dag. Å være åpen om sin egen skeive seksualitet i arbeid med barn kan gi de flere og mer varierte rollemodeller, noe som kan hjelpe barn å se forbi typiske stereotyper (Hegna 2007a, 48). Det å synliggjøre et mangfold er altså en resurs (Utdanningsforbundet 2007, 7).

4.4 Hvordan snakke med barn i ulike aldre om ulike orienteringer og kjønn?

Jeg mener fordelene ved å snakke med barn og unge om skeive orienteringer veier sterkere enn potensielle ulemper. Allikevel kan det være et vanskelig tema å snakke med barn og unge om hvis en ikke vet hvor en skal starte. Jeg vil her si litt om temaer og metoder som tas i bruk i boken ”*Gay Kids – kule barn som også finnes*”, en bok om kjærighet, og prosjektet til Skeiv

Ungdom ”RESTART” som setter fokus på normer, mangfold og seksualitet. Boken *Gay Kids* er hovedsakelig for barn, mens RESTART prosjektet er ment stort sett for ungdom.

4.4.1 Boken *Gay Kids*

Gay Kids (2008) tar for seg temaer som seksuell orientering, minoriteter, samliv, vennskap, familie, skeiv historie, åpenhet, diskriminering og homofile innvandrere. De beskriver homofili på denne måten:

Det å være homofil handler om forelskelse. [...] Det finnes ikke én, men flere former for kjærlighet eller kjærlighetsforhold. De fleste gutter forelsker seg i jenter, og de fleste jenter forelsker seg i gutter. Men noen gutter forelsker seg i gutter, og noen jenter forelsker seg i jenter. (Chepstow-Lusty, Moseng og Angeltvedt 2008, 14).

De legger også inn en forklaring av hva det vil si å være forelsket, og gjør ingen antagelser om at dette er noe barn allerede vet. Dersom en har en samtale om det å være skeiv med en mindre gruppe barn mener jeg det kan være heldig å spørre barna om de vet hva kjærlighet er, slik at de kan få sette egne ord på denne følelsen, med veiledning fra en voksen. Boken bruker mye sitater og bilder fra andre som er skeive, de har fått med 111 voksne som har delt historier og bilder fra sin barndom (Chepstow-Lusty, Moseng og Angeltvedt 2008, 24), dette er en fin måte å gi barn en større representasjon av hva det vil si å være skeiv og dermed flere rollemodeller. De forteller også om hva det vil si å være en minoritet og om diskriminering. Som nevnt tidligere er dette kunnskap som er viktig for å minske negative holdninger og diskriminering. Boken er på over 200 sider, og nevner ingenting om sex. Noe jeg mener er et godt tegn på at det er mulig å snakke med barn og unge om skeive orienteringer uten å snakke om sex.

4.4.2 RESTART-prosjektet

RESTART prosjektet til Skeiv Ungdom benytter forskjellige metoder for å lære ungdom om normer, kjønn og seksualitet. En slik metode er at ungdommene skal sette seg inn i sin egen rolle eller en rolle de får tildelt, så skal de vise om deres rolle ville si seg enig i visse påstander som kursleder leser opp gjennom å gå et skritt fram eller å bli stående stille på linje (Skeiv Ungdom 2010, 10-11). Målet med dette slik jeg forstår det er å hjelpe ungdommene å sette seg inn i det å bli urettferdig behandlet. En annen metode er å skrive ut bilder av diverse mennesker og få ungdommene til å gjette hvem som er heterofil og forklare hvorfor (Skeiv Ungdom 2010, 15). Dette mener jeg er en fin måte å bevisstgjøre ungdom de stereotypene

man ofte har om heterofile og skeive. Målet, i følge Skeiv Ungdom (2010, 15), er å sette spørsmålstegn ved heteronormen. I RESTART prosjektet har de også inkludert informasjon om sex der de forteller om blant annet erogene soner, sikker sex, samtykke og likeverd (Skeiv Ungdom 2010, 34-38). I likhet med boken *Gay Kids* forteller RESTART om diskriminering og toleranse, i tillegg til dette sier de også noe om framstillinger i media i dag.

4.3.3 Andre ressurser

Gay Kids og RESTART er eksempler på ressurser voksne som arbeider med barn og unge kan benytte for å snakke med barn og unge om skeive orienteringer. Kanskje er det ikke nødvendig for alle å ha slike ressurser å støtte seg på, så lenge en selv har kunnskap om det å være skeiv og om samtaler med barn og unge. En ting som ikke alltid kommer like godt frem, særlig i boken *Gay Kids*, er det å få fram hva barna tenker. Dette er naturlig nok når det kommer i en bokform, men jeg mener det er viktig å få frem barna og ungdommenes perspektiv når man er i en samtale med de om skeive orienteringer.

Det er også mulig å gi barn og unge informasjon om skeive orienteringer uten å snakke direkte med de om det. En måte å gjøre dette på kan være å henge opp plakater med informasjon om hvor informasjon kan finnes. For eksempel plakater fra helsestasjon for unge eller Skeiv Ungdom. Organisasjonen Skeiv Ungdom har tilgjengelig bøker og hefter om seksualitet og kjønn som er mulig å ha lett tilgjengelig slik at barn og unge kan se på de. I tillegg har Skeiv Ungdom startet opp en ungdomstelefon der unge svarer unge på spørsmål om kjønn, seksualitet og identitet³. For mange barn og unge er det også viktig å kunne komme i kontakt med andre unge skeive, derfor er det viktig at ansatte har informasjon om hvor dette kan foregå (Flatval 2006, 116). En annen ressurs kan være nettsider som Skeiv bok⁴, en database med bøker der minst en viktig karakter er skeiv eller spørsmålsfunksjonen på Ung⁵ der unge kan stille spørsmål blant annet om det å være skeiv.

---

³ <http://www.skeivungdom.no/ungdomstelefonen/>

⁴ <http://www.skeivbok.no/>

⁵ <https://www.ung.no/oss/>

4.5 Hvordan håndtere skeiv som skjellsord

Tidligere beskrev jeg en situasjon jeg opplevde på fritidsklubb der barn brukte gay som skjellsord. Jeg vil nå beskrive mitt forsøk på å håndtere situasjonen, og drøfte hvorfor jeg gjorde som jeg gjorde og hva jeg vil gjøre annerledes neste gang. Hendelsen er gjenfortalt etter mitt minne, så samtalen er nok ikke ordrett slik den foregikk.

Jeg begynte med å høre med barna hva som hadde foregått og hva de hadde sagt til de andre, da de fortalte meg at ett av skjellsordene de hadde brukt var gay ønsket jeg å snakke mer med barna om dette.

”Så dere kalte de andre barna gay? Vet dere hva det betyr?” spurte jeg.

”Ja, det er det samme som homo” svarte ett av barna, med nikk fra de andre.

”Hva betyr det å være homo da?” spurte jeg.

”Det er en gutt som ligger med andre gutter.” sa det ene barnet etter de hadde tenkt seg litt om.

”Hva var det som gjorde at dere kalte de andre barna gay da?” spurte jeg.

”De dreiv å plagde oss!” sa et barn.

”Ja” brøt et annet barn inn, ”og det er bare sånn man sier.”

”Hva tror dere en gutt som liker en annen gutt ville tenkt om han hørte at dere brukte det ordet sånn da?” spurte jeg. Barna så forvirret ut, helt til en sa:

”men det er jo ingen på klubben her som er gay.”

”Det er ikke alltid man vet når noen er gay” forklarte jeg, ”viste dere for eksempel at jeg er gay?” Barna så forvirret på hverandre.

”Men du kan jo ikke være gay!” sa en,

”nei det går ikke” sa en annen.

”Kan jeg ikke det?” sa jeg.

”Nei. For du er jente, så da må du være lesbisk” forklarte ett av barna meg.

”Hmm, ja det er mange jenter som liker jenter som kaller seg selv for lesbisk, men noen av de kaller seg gay også. Så når dere sier gay for å være ekkel mot noen andre kan det jo hende jeg tror at dere ikke liker meg fordi jeg er gay.” sa jeg.

”Det er jo ikke sånn da, det er bare noe man sier liksom” forklarte ett av barna. Vi ble til slutt enige om at de ikke skulle bruke gay som et stygt ord, og at de skulle si ifra til en av oss voksne om det ble mer krancling.

En av de tingene som slo meg som en utfordring i min samtale med barna var å forklare hvorfor det ikke var greit å bruke gay som skjellsord uten å kunne bruke meg selv eller andre som eksempel. En måte å gjøre dette på kan være å fortelle om at det finnes mange voksne skeive som har fortalt at de syns det var sårt å bli kalt homo, eller høre det brukt som et stygt ord da de var små (Chepstow-Lusty, Moseng og Angeltvedt 2008, 168). Jeg kunne sagt noe om det å være åpen, og at ikke alle er det og at det ikke er alle som vet om de liker samme eller motsatt eller flere kjønn før de har blitt eldre (Chepstow-Lusty, Moseng og Angeltvedt 2008, 188). Jeg mener også at jeg kunne fortalt barna noe om hvordan jeg oppfatter at de bruker gay som skjellsord, for eksempel gjennom å si ”Når dere bruker gay for å erte noen blir det lett for meg å tro at dere ikke liker gutter som liker gutter eller jenter som liker jenter, er det sånn?”. Mange bruker skjellsord som homo eller gay uten å egentlig være klar over hva det betyr, eller at det bygger på negative meninger om skeive (Slåtten, Andersen og Holsen 2009, 20). Da blir det viktig å både gi informasjon om skeive orienteringer og hvilken effekt slike skjellsord kan ha (ibid.). Derfor er jeg fornøyd med at vi kom inn i en samtale der jeg fikk vite litt hva barna tenkte rundt det å være skeiv og det å bruke skeiv som skjellsord, og at de fikk stille noen spørsmål rundt det med skeive orienteringer.

Jeg er fornøyd med at jeg ikke kjeftet på barna for å ha ”brukt et stygt ord”, da jeg mener det lett kunne styrket ideen om at å være skeiv er noe å skamme seg over. Allikevel fikk jeg fram at det ikke er greit å bruke skjellsord som bruker skeive orienteringer som noe negativt. Både det å gi en reaksjon og å få frem at det ikke er greit å bruke homo eller liknende ord som noe negativt er viktig for å håndtere denne typen skjellsord (Slåtten, Andersen og Holsen 2009, 22). Etter å ha snakket med barna om bruken av skjellsord som diskriminerer på bakgrunn av skeive orienteringer kan det tenkes at det holder med en påminnelse neste gang ordet blir brukt. Slåtten, Andersen og Holsen (2009, 23) anbefaler fire steg i å håndtere skeiv-negative skjellsord; det første er å stoppe språkbruken. Dette kan for eksempel være å si ”det er ikke greit å bruke det ordet på den måten”. Det andre steget er å identifisere språkbruken, dette kan for eksempel være å minne barna på at å bruke gay som skjellsord er å erte/mobbe på grunn av seksuell orientering (ibid.). Det tredje steget er å utvide responsen, for eksempel ved å fortelle noe om at her på klubben skal vi respektere hverandre. Siste steget handler om å se fremover, dette kan være å gi barna et bedre alternativ til neste gang en liknende situasjon oppstår (Slåtten, Andersen og Holsen 2009, 23).

I ettertid slo det meg at jeg også burde ha snakket med de som ble kalt gay om det å bruke gay som skjellsord. Dette for å hjelpe de å se at det ikke er noe galt med å være skeiv, og for å vise at jeg ikke aksepterer bruken av ordet gay som skjellsord. Det er viktig at alle som er vitne til bruken av gay eller liknende for å mobbe eller erte hører at en voksen slår ned på bruken (Slåtten, Andersen og Holsen 2009, 22).

5. Konklusjon

Jeg har nå vist hvordan normer i dagens samfunn kan bidra til å gjøre skeive barn og unge sårbare gjennom mobbing, heteronormativt press, stigmatisering og mangel på gode rollemodeller. Videre har jeg drøftet rundt hvordan ansatte på fritidsklubber kan arbeide for å skape et miljø som anerkjenner skeive barn og unge. Jeg vil her nevne det jeg mener er de viktigste elementene for å skape et slikt anerkjennende miljø. *Selvinnsikt* blir for meg et viktig element, det å gå inn i seg selv å ta et oppgjør med sine egne verdier og holdninger. Dette er det viktig at alle de ansatte gjør slik at de kan skape et konsistent og trygt miljø som ikke diskriminerer mot skeive. *Normkritisisme* eller selvfølgeliggjøring blir også viktig, ansatte må skape et miljø som ikke legger et press på noen om å være heterofile eller følge kjønnsnormene, men heller lytte til og respektere det barn forteller om seg selv. I fraværet av informasjon er det i min mening viktig å ikke gjøre antakelser i retningen av det heteronormative. Det jeg mener blir det aller viktigste er *kunnskap*, da denne kan bidra både til å gjøre det to foregående punktene lettere og også minske fordommer og stigmatisering. Kunnskap er viktig både hos de ansatte og hos barn og unge som kommer til fritidsklubben, og det er de ansattes ansvar å sørge for at de selv har god kunnskap og at de kan gi denne videre.

6. Litteraturliste

- Anderssen, Norman. 2013. "Holdninger til LHB-personer" i *Holdninger, levekår og livsløp – forskning om lesbiske, homofile og bifile*, redigert av Bjørn R. Lescher-Nuland, 22-36. Oslo: Universitetsforlaget
- Bae, Berit. 1988. "Voksnes definisjonsmakt og barns selvopplevelse." Norsk pedagogisk tidsskrift nr. 4
- Chepstow-Lusty, Lill-Ann, Bera Ulstein Moseng og Rolf Martin Angeltvedt. 2008. *Gay Kids. Kule barn som også finnes*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Falkum, Erik, Karsten Hytten og Bengt Olavssen. 2015. "Anerkjennelsens psykologi." *Tidsskrift for norsk psykologforening* volum 48 nr. 11: 1080-1085.
http://www.psykologtidsskriftet.no/index.php?seks_id=157360&a=2 (03.04.17)
- Flatvald, Mona. 2006. "Førebyggjande og helsefremjande arbeid retta mot lesbisk, homofil og bifil ungdom" i *Lesbiske og homofile i møte med helse- og sosialtjenesta*, redigert av Anbjørg Ohnstad og Kirsti Malterud, 115-121. Oslo: Det Norske Samlaget
- Gellein, Siri B. 2010. *Barneskaderne*. Rus & Samfunn volum 4 nr. 3:6-7
- Gjertsen, Per-Åge. 2013. *De usynlige barna*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Grøndahl, Pål. 2008. *Homofil legning – risikofylt kjærlighet?* Tidsskrift for norsk psykologforening volum 45 nr. 2:172-173.
http://www.psykologtidsskriftet.no/index.php?seks_id=201594&a=3 (18.04.17)
- Grønningsæter, Arne Backer og Hans Wiggo Kristiansen og Bjørn R. Lescher-Nuland. 2013. "Forskning om holdninger, levekår og livskvalitet" i *Holdninger, levekår og livsløp – forskning om lesbiske, homofile og bifile*, redigert av Bjørn R. Lescher-Nuland, 11-21. Oslo: Universitetsforlaget
- Hammerø, Ane. 2008. *Fakta om klubb. Klubbundersøkelsen 2008. Ungdom og fritids tilstandsrapport over fritidsklubber i Norge*. Publisert av Ungdom og Fritid, landsforeningen for fritidsklubber og ungdomshus.
- Hauge, Olav H. 1966. *Dropar i austavind*. Oslo: Norges bokforlag.
- Hauge, Åshild Lappegård. 2007. "Identitet og sted: En sammenligning av tre identitetsteorier" *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, volum 44, nr 8:980-987.
http://psykologtidsskriftet.no/index.php?seks_id=28415&a=2 (15.04.17)
- Hegna, Kristinn. 2007a. *Homo? Betydningen av seksuell erfaring, tiltrekning og identitet for selvmordsforsøk og rusmiddelbruk blant ungdom*. NOVA rapport: 01/07
- Hegna, Kristinn. 2007b. *Seksuell orientering, mobbing i skolen og psykisk helse*. Tidsskrift for ungdomsforskning 7(2):85-91

Kunnskapsdepartementet. 2011. *Brosjyre/veiledning: Manifest mot mobbing 2011-2015*. Side 4-5.

https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/KD/Vedlegg/Grunnskole/Manifest_mot_mobbing2011_2014_hefte_web.pdf (10.04.17)

Larsen, Erik. 2015. *Miljøterapi med barn og unge: Organisasjonen som terapeut*. 2. utg. Oslo: Universitetsforlaget.

Lescher-Nuland, Bjørn og Arne Backer Grønningsæter. 2013. "Noe du legger igjen hjemme når du går på jobb?" i *Holdninger, levekår og livsløp – forskning om lesbiske, homofile og bifile*, redigert av Bjørn R. Lescher-Nuland, 117-134. Oslo: Universitetsforlaget

LLH, Skeiv Ungdom og Redd Barna. 2016. *Rettane til LHBTI-barn i Noreg. Vurdering og tilrådingar i lys av FN sin barnekonvensjon*.

Lov av 21 juni 2013 nr. 58 *Lov om forbud mot diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk* (diskrimineringsloven om seksuell orientering)

Manger, Terje og Bjørn Wormnes. 13.06.15. *Slik formes vi av andres forventninger*. <https://psykologisk.no/2015/06/slik-formes-vi-av-andres-forventninger/> (13.04.17)

Middelthon, Anne-Lise. 2006. "Om å være uten gode tegn" i *Lesbiske og homofile i møte med helse- og sosialtjenesta*, redigert av Anbjørg Ohnstad og Kirsti Malterud, 27-40. Oslo: Det Norske Samlaget

NRK. 2016. *Ut av skapet 1:7*. Dokumentarserie. <https://tv.nrk.no/serie/ut-av-skapet/KMTE51002115/sesong-1/episode-1> (26.04.17)

Røthing, Åse. 2016. *Normkritiske perspektiver og mangfoldskompetanse*. Bedre skole 3:33-37

Skeiv Ungdom. 2010. *RESTART – metodeheftet*. <http://www.skeivungdom.no/wp-content/uploads/2012/02/RESTART-v1.0.pdf> (20.04.17)

Skeivungdom.no. 09.01.2011. "Skeive fakta". <http://www.skeivungdom.no/skeive-fakta/> (27.03.2017)

Slåtten, Hilde, Norman Andersen og Ingrid Holsen. 2009. *Nei til "Homo!" og "Hore!" i ungdomsskulen*. HEMIL-senteret, Universitetet i Bergen. <http://bora.uib.no/bitstream/handle/1956/5423/Nei%20til%20homo%20og%20hore%20i%20ungdomsskulen-%20til%20ALLKOPI.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (13.04.17)

Thomassen, Magdalene. 2006. *Vitenskap, kunnskap og praksis*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Kandidatnummer: 102

Utdanningsforbundet. 2007. *Kan du være synlig på jobben – om arbeidslivets møte med lesbiske og homofile*. https://www.utdanningsforbundet.no/upload/Pdf-filer/Publikasjoner/Brosjyrer/Homo_lesb_LR.pdf (26.04.17)

Vedlegg 1 – Selvvalgt pensum BVUH3000 3.4 Beslutninger i barnevernet og fordypningsverksted

Fordypningsverksted 2: Språk og virkelighet i barnevernet

- Glomnes Eli. 2005. *Alt jeg kan si. Språk, virkelighet og subjektets stemme*. Oslo: Cappelen Forlag.
Kapittel 1, 3, 4, 5, 6 og 7 (102 sider)

Fordypningsverksted 5: Samtaler med barn i en vanskelig livssituasjon

- Gamst, Kari Trøften. 2011. *Profesjonelle barnesamtaler: Å ta barn på alvor*. Oslo: Universitetsforlaget.
Kapittel 9 (132 sider)

Vedlegg 2 – Selvvalgt pensum BVUH3900 3.5 Bacheloroppgave

- Gjertsen, Per-Åge. 2013. *De usynlige barna*. Bergen: Fagbokforlaget. (260 sider)
- Grønningsæter, Arne Backer, Hans Wiggo Kristiansen og Bjørn R. Lescher-Neuland (red.). 2013. *Holdninger, levekår og livsløp – forskning om lesbiske, homofile og bifile*. Oslo: Universitetsforlaget.
Kapittel 1, 2, 3, 4, 5 og 7 (107 sider)
- Hegna, Kristinn. 2007a. *Homo? Betydningen av seksuell erfaring, tiltrekning og identitet for selvmordsforsøk og rusmiddelbruk blant ungdom*. NOVA rapport: 01/07.
Kapittel 1-8 (110 sider)
- LLH, Skeiv Ungdom og Redd Barna. 2016. *Rettane til LHBTI-barn i Noreg. Vurdering og tilrådingar i lys av FN sin barnekonvensjon* (23 sider)